

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Миглена Илиева Николчина по участието на доц. д-р Рени Рачева Йотова в конкурс професор по професионално направление 2.1. Филология (Съвременна френска литература), обявен в ДВ, бр. бр. 87 от 19.10.2021 г ..

В конкурса за професор по професионално направление 2.1. Филология (Съвременна френска литература), обявен в ДВ, бр. бр. 87 от 19.10.2021 г има един кандидат - д-р Рени Рачева Йотова, доцент в СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по класически и нови филологии, катедра по Романистика и Университета Париж 10 – Нантер.

Кандидатурата на Рени Йотова се базира както на изключително богата и разностранна научна, научно-популяризаторска и културна дейност в сферата на френскоезичната литература и култура, така и на множество научни трудове, в това число две монографии на френски език, публикувани в швейцарско издателство, и статии на български и френски език. Ще посоча още тук и активния принос на Рени Йотова за развитие на африканистиката.

Преди да премина към другите приноси на Рени Йотова, ще се спра на основните публикации, с които тя участва в конкурса. На първо място това са монографиите, посветени на писателката Агота Кристоф, *La Trilogie des jumeaux d'Agota Kristof* (Genève, 2011) и (в съавторство със Sara de Balsi) *Trois pièces d'Agota Kristof* (Genève, 2016). Първото от тези изследвания се занимава с прозата на Кристоф, по-специално с нейната *Трилогия за близнаците*, а второто - с нейната драматургия. И двете монографии са част от по-общия изследователски интерес на Йотова, който намира израз в редица от статиите ѝ и се отнася до въздействието на изгнанието и билингвизма върху писането и литературата, но също и върху светогледните, психологически и биографически измерения на творчеството. Този интерес налага интердисциплинарен подход, който включва пресичането на лингвистика, философия и психоанализа в литературоведския анализ. Интересен е самият избор на Агота Кристоф за такъв вид анализ.

Агота Кристоф (1935-2011) е международно призната, превеждана на множество езици и носителка на редица награди унгарска писателка, която живее в Швейцария и пише на френски. Тя е следователно образец за пресичащи се идентичности, в някакъв смисъл удвоени от изследователския жест на Рени Йотова като българка, която пише на

френски и често се оказва в разнородни франкофонски среди. При все че – както Йотова посочва – не бихме могли да определим позицията на Кристоф като феминистка, тя несъмнено предлага критична перспектива към статута на жените, а това е още една тема, която занимава Йотова и в други нейни трудове. Двете монографии на Йотова навлизат през различни входове в анализа на сложните наслагвания на изгнанието, двуезичността и сексуалността в писането на Кристоф. Като жертва на политическите събития от 1956 г. в родната си страна, Унгария, която тя е принудена да я напусне, Кристоф е представителна фигура за живота на изгнаник, който не може да намери никъде дом и който с творчеството си разобличава режима, довел до разделението на Европа през XX век. Както Йотова посочва, оценяването на творчеството на Кристоф изисква неговото едновременно ситуиране в обширното поле на франкофонската литература, в полето на изгнаническата литература и най-сетне в контекста на така нареченото "женско" писане. (*La Trilogie des jumeaux*, с. 85) В рамките на тези задачи, в монографиите се изследва стилът на авторката, при което нейната словесност е оценена като обогатяваща френския език и подкопаваща стереотипите, свързани с него. „Езикът на изгнаничката е почти лишен от прилагателни, отбелязва Йотова, почти без наречия. Авторката борави с френския език като със скалпел, но в минималистичен стил. Без големи стилистични ефекти, но с много ефективна простота. Почти детска простота, която поразява със своята сухота...“ (*La Trilogie des jumeaux*, 16). Доколкото вселената на творбите на Кристоф продължава да е свързана със страната на нейния произход, неинформираният читател би могъл да си представи, че чете преводи на унгарската авторка. Тази двуезичност и дуетериториториалност в основата на творчеството на Кристоф намира израз в пренаписването на романтичeskата тема за двойника чрез фигурите на близнаците – нещо, което сродява Кристоф със знакови фигури от XX век като Бекет.

Теоретичният почерк на Рени Йотова би могъл да бъде описан като едновременно аналитично-дистанциран и емпатийно-съпреживяващ творчеството на Кристоф с меланхолията, носталгията, тъгата по изкоренеността, с ударението върху свидетелството и с тревожността от политическите катастрофи, които се вписват - или може би имат своя източник – в онези най-тъмни импулси, които персонажите на Кристоф олицетворяват. Педагогиката на чудовищността, на която са подложени странните близнаци на Кристоф, са разгледани като израз на всеобщото и банализирано насилие на войната. При навлизането си в тази проблематика през творчеството на Кристоф Рени Йотова продължава да разгръща интереса си от

предходни свои изследвания към телесното, сексуалното и интимното проявление на социалното и политическото. Швейцарската писателка от унгарски произход предлага на българската изследователка възможност за рефлексия върху природата на властта, свободата на действие и човешката съвест; върху гибелните последици от тоталитарното управление. Монографиите изследват начините, по които Агота Кристоф търси репрезентация на неподдаващото се на репрезентация, особено в подхода ѝ към човешкото насилие в различни форми: кражба, убийство, бавно физическо и психическо унищожаване на другия. Така в центъра на вниманието се оказва жертвата – но също и способността на жертвата да изработи стратегии за оцеляване и бунт.

При все че голяма част от изследователската работа на Йотова се осъществява на френски и във франкофонски контекст, сериозен е и нейният принос към рецепцията на френскоезичната литература в България, към българските философски и литературоведски дебати и културна среда. Акцентите от работата ѝ върху Кристоф – изгнаническият опит, майчиния и чуждия език, множествената идентичност, насилието, сексуалността, женствеността, жертвата – са намерили израз в статии, конферентни изяви, публични обсъждания, съставителства на специални броеве, живи културни поредици не само на френски, но и на български език. Обхватът на тези изяви се простира от рецепцията на класически френскоезични писатели и философи (с ударение върху такива с швейцарски произход) до съвременни автори, които попадат в интересуващата Йотова призма на междуезичието (сред тях Юлия Кръстева, Цветан Тодоров, Ружа Лазарова, Нанси Хюстън, Милан Кундера и др.). Впечатляващ е мащабът на тази разносттранна дейност, в която се съчетават научното, педагогическото, популяризаторското и артистичното начало и към която преводите на Рени Йотова предлагат естествено допълнение. Ако подвижността, пресичането на граници, смесването на езици и традиции са изследователски обект на Йотова, те са също така форма и стихия на собствената ѝ вдъхновена работа, в която тя често поема ролята на организаторка, в това число на редица международни конференции. Същият трансграничен характер има и преподавателската ѝ дейност, която се осъществява в различни страни и континенти.

В заключение: пред нас е кандидатура, която се базира на значими приноси към литературната наука, университетското преподаване и културния пренос. Както нивото на научните трудове на Рени Йотова, така и нейната работа като преподавателка, организаторка, преводачка и посредничка между различни езици, литератури и

култури, напълно отговарят на изискванията за професура. Предлагам на уважаемото научно жури да присъди длъжността “професор” на доц. Рени Рачева Йотова.

25.02.2022

проф. д-р Миглена Николчина